

ODMEVI NA DOGODKE

6. SLOVENSKI BIENALE ILUSTRACIJE Cankarjev dom v Ljubljani, 5. 11. 2004 – 16. 1. 2005

Na 6. slovenskem bienalu ilustracije je sodelovalo 46 avtorjev (Zvest Apollonio, Mina Arko, Suzana Bricelj, Mojca Cerjak, Marjeta Cvetko, Andreja Čeligoj, Zvonko Čoh, Daniel Demšar, Jelka Godec Schmidt, Ančka Gošnik Godec, Adriano Janežič, Ana Košir, Maša Kozjek, Kristina Krhin, David Ličen, Irena Majcen, Marjan Manček, Dušan Muc, Silvan Omerzu, Mojca Osojnik, Andreja Peklar, Lilijana Praprotnik Zupančič – Lila Prap, Arjan Pregl, Petra Preželj, Ana Razpotnik, Matjaž Schmidt, Daša Simčič, Rudi Skočir, Alenka Sotler, Damijan Stepančič, Urška Stropnik, Marlenka Stupica, Ana Šalamun, Peter Škerl, Jelka Šubert Reichman, Maja Šubic, Gorazd Vahen, Emi Vega, Fojž A. Zorman, Dalibor B. Zupančič, Robert Fister, Aleksander Jankovič-Potočnik, Jure Kralj, Vladimir Segalla, Zagorka Simić in Žarko Vrezec). Razstava, katalog z uvodnim besedilom in utemeljitvami nagrajenih avtorjev Tatjane Pregl Kobe in izbor udeležencev za razstavo ter podeljene nagrade so opozorili na spreminjajoči se odnos likovne kritike do priljubljenega in končno tudi vse bolj upoštevanega likovnega medija. Najbolj opazna razlika v primerjavi z dosedanjimi bienalnimi razstavami ilustracij je bila vključitev poljudnoznanstvenih ilustracij, med katerimi so z blestečo izvedbo v kombinirani tehniki izstopali hrošči

Žarka Vrezca. Druga posebnost razstave je bila zastopanost večjega števila mladih avtorjev, večinoma diplomantov oz. slušateljev Oddelka za oblikovanje na Akademiji likovnih umetnosti v Ljubljani s svežimi in raznolikimi, četudi kdaj še začetniškimi oblikovalskimi rešitvami, in skromna zastopanost starejše generacije s klasičnimi, slikarsko izvedenimi ilustracijami. 6. slovenski bienale ilustracije se je od dosedanjih razlikoval tudi po tem, da sta bili na njem podeljeni dve Smrekarjevi nagradi za življenjsko delo: **Mariji Vogelnik** in **Milanu Bizovičarju**. Kakor po navadi je razstavo del sodobnih ilustratorjev spremljal izbor ilustracij enega od starejših slovenskih avtorjev. Tokrat je bil z ilustracijami za Kettejeve *Poezije* iz l. 1907 in z ilustracijami za *Ljubljanski zvon* iz l. 1905 predstavljen **Maksim Gaspari**, katerega delo je ovrednotil dr. Andrej Smrekar.

Žirija v sestavi Črtomira Freliha, Stana Jagodiča, Tatjane Pregl Kobe in Nine Pirnat Spahić je podelila naslednje nagrade: nagrado Hinka Smrekarja **Jelki Godec Schmidt** za uspavanke *Muca prede nitke zlate* Albinca Pesek (Mladinska knjiga, 2003), plaketi Hinka Smrekarja **Suzani Bricelj** za ilustracije v lavirani risbi v knjigi Francoisa Rabelaisa *Gargantua in Pantagruel* (Modrijan, 2003) in Kristini Krhin za *Čarovnico Mico in morsko zvezdo* avtorice Urše Krempel

Ilustracije Jelke Godec Schmidt, Kristine Krhin in Ane Šalamun

(Studio Hieroglif, Domžale, 2004). Priznanja Hinka Smrekarja so prejeli **Žarko Vrezec** za ilustracije hroščev za *Slovenski veliki atlas* (Mladinska knjiga, 2003), Arjan Pregl za ilustracije v knjigi Slavka Pregla *Zvezda s čepico* (Mladika, 2003), in Daša Simčič za ilustracije v knjigi *Miška in veter* Tatjane Kokalj (Grlica, 2003). Ana Šalamun je prejela priznanje s poudarkom »za mladega avtorja« za oblikovanje knjige Matjaža Pikala *Samsara* (Didakta, 2003), Petra Preželj za izvirni likovni pristop v knjigi *Mali parkelj* Malič pisateljice Svetlane Makarovič in Dalibor B. Zupančič za izvirno risbo.

Izbor nagrajencev odraža enakovreden in poglobljen odnos žirije do zelo različnih likovnih izrazov, do skladnosti ilustracij z literarno predlogo in do prilagojenosti bralcem/gledalcem, bodisi za manjše (Jelka Godec Schmidt, Kristina Krhin, Daša Simčič, Ana Šalamun) ali večje otroke (Arjan Pregl, Petra Preželj) ali za odrasle (Suzana Bricelj, Žarko Vrezec).

Nehote se ob slovenskem bienalu spomnimo na komentiranje ilustratorske razstave pred nekaj leti v Bologni (*Fiera del libro per ragazzi*) na eni od okroglih miz. Na njej je slovita slovaška ilustratorica starejše generacije zagovarjala potrebo po vključenosti vsaj majhnega števila del starejše generacije avtorjev, ki naj mladim pokaže odlike klasične ilustracije, ne zato, da bi jih ti posnemali, temveč zato, da bi jim služile kot spodbuda pri iskanju njihovega lastnega izraza. Tedaj se je zdelo, da so za razstavo izbrane ilustracije preveč zapadle nekritičnemu likovnemu eksperimentiranju in zane-marile nujno odvisnost ilustracije od literarne predloge in upoštevanja otroka oz. mladostnika, ki mu je namenjena. Danes se zdi, da se ilustracije, ki jih spremljamo na bolonjskem knjižnem sejmu do neke mere spet vračajo k realistično bolj spoznavni izreki in k večjemu upoštevanju

mladih bralcev/gledalcev. So morda k temu pripomogle tudi azijske in ruske ilustracije, ki postajajo vse bolj odmevni del ilustratorskih razstav v Bologni ali Bratislavi?

Slovenski ilustratorji se nikoli niso pretirano oddaljili od literarnih predlog in dostopnosti likovnih podob mladim in najmlajšim. To velja tudi za današnje ilustratorje. Upamo le, da se bo mlada in najmlajša generacija ilustratorjev sposobna ogniti vsebinskemu poplitvenju na račun vizualne učinkovitosti. Vrsta razstavljenih del 6. bienala daje upanje.

Ob ponavljanju trditve, da slovenska ilustracija po likovni kvaliteti ter pestrosti likovnih izrazov in tehnik zdrži primerjavo z evropsko, lahko zapišemo, da nam to svet ponovno priznava. Nekoč so namreč naše »pravljicarke«, med njimi na prvem mestu Marlenka Stupica, pobirale na mednarodnih razstavah ugledne nagrade. Danes npr. Lila Prap, Mojca Osojnik in Alenka Sottler vstopajo v široko areno najuglednejših svetovnih ilustratorjev tako, da njihove ilustracije tiskajo tuje založbe. Zdi se, da so založnike prepričale s svojo tehnično izbrušenostjo in z izvirnimi idejami. Zato se nam ni treba bati, da bi se slovenska ilustracija izgubila v globalizacijskih procesih. Nasprotno, ob dobri promociji bi se lahko v svetu uveljavilo z izvirnimi rešitvami več slovenskih ilustratorjev srednje in mlade generacije.

Originalne ilustracije so na razstavi v Cankarjevem domu spremljale knjige različnih slovenskih založb, kar je omogočalo primerjavo med njimi in v knjigah reproduciranimi podobami ter pogled na oblikovno izvedbo knjig. Hkrati je bilo opaziti, da vsi projekti še niso našli založnikov. (To je bilo opazno tudi v Bologni na predstavitvi flamskih ilustracij v Palazzo d'Accursio leta 2004, ki niso sodile v sklop razstave na sejmu knjig).

6. slovenski bienale, ki ga je tokrat v sodelovanju z ilustratorsko sekcijo pri

Zvezi društev slovenskih likovnih umetnikov izvedel Cankarjev dom, jasno kaže živo ilustratorsko ustvarjalnost v slovenskem prostoru. Poleg v svetu že uveljavljajočih se, zgoraj omenjenih avtoric,

zasluži še več slovenskih ilustratorjev in ilustratork mesto na mednarodnih ilustratorskih prizoriščih.

Maruša Avguštin

ALI MOČ PESNIŠKEGA JEZIKA V MLADINSKI KNJIŽEVNOSTI USIHA?

V okviru Slovenskega knjižnega sejma potekajo od leta 2001 naprej tudi žive in medijsko odmevne debatne kavarne. Revija *Otrok in knjiga* je pripravila leta 2002 debatno kavarno o **kritiki mladinske književnosti**, leta 2003 o **mladinski pop literaturi** (prispevki sodelujočih so objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* št. 59), leta 2004 pa o moči pesniškega jezika sodobne slovenske mladinske književnosti. Urednica revije Darka Tancer-Kajnih je kot moderatorka sodelovala tudi na debatnih kavarnah o izvorni slovenski slikanici (2001), o navalu fantazijske literature (2002) in o prodoru slovenskih slikanic in ilustratork v tujino (leta 2004), ki jih je na sejmu organizirala založba Mladinska knjiga.

Izhodiščna vprašanja za razmišljanje na debatni kavarni z naslovom **Ali moč pesniškega jezika v mladinski književnosti usiha?** je pripravil dr. Igor Saksida, izredni profesor s Pedagoške fakultete v Ljubljani, ki je bil tudi moderator omizja. V pogovoru so sodelovali: Milan Dekleva, Niko Grafenauer, Bina Štampe Žmavc, Andrej Rozman Roza in Dane Zajc. Kavarna je pritegnila številne poslušalce. Objavljamo uvodne teze in tri pisno oddane prispevke:

Kdo danes piše mladinsko poezijo? Katere teme v njej prevladujejo? Ali je v tej skupini pesniških besedil mogoče zaznati »krizo sporočila«, ki se je pojavila

s koncem modernistične inovativnosti? Ali je »logika jezikovne igre« v mladinski poeziji presežena? Kako danes še ločevati med poezijo za otroke in poezijo za odrasle? Kaj je z »estetiko grdega« v otroških verzih? Kaj sploh je otroška in kaj mladinska poezija? Kdo danes to poezijo sploh še bere?

Bina Štampe Žmavc:

Če si za izhodišče pričujočega razmišljanja postavimo vprašanje, kdo danes piše mladinsko poezijo, bi se razmeroma točen odgovor glasil: vsi in nekaj malega pesnikov. Kar sam po sebi bi se tako ponujal sklep, da moč pesniškega jezika v mladinski književnosti pravzaprav vzpodbudno narašča. – Letna poročila založnikov prinašajo dolge sezname knjig in slikanic za otroke in mladino, število periodičnega revialnega tiska se je povečalo in po novem se za dosežke v mladinski književnosti podeljujejo tri nagrade: nacionalni večernica in desetnica ter Levstikova, ki se za takšno razglašajo. Kljub vsemu pa natančnejši pogled na stanje mladinske poezije razkrije nad vse paradoksalno sliko: število knjig se nenehno povečuje, pesniške zbirke za otroke pa postajajo vse bolj redke ptice. Se je postaral pesniški jezik? So se postarali pesniki? – Je morda na delu tisti